

بررسی مسؤلیت حمایت جمهوری اسلامی ایران از گروه های فلسطینی

فاطمه شهبازیانی^۱، امیر محمودی^۲، مهدی عبدالمالکی^۳

۳۱

دوره ۱۲، شماره ۳، پیاپی ۳۱
پاییز ۱۴۰۳

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت:
۱۴۰۲-۰۷-۲۸
تاریخ پذیرش:
۱۴۰۳-۰۸-۲۷
صص: ۲۹۵-۲۸۱

شابا چاپی: ۵۵۹۹-۲۳۲۲

رتبه علمی

ب

بررسی صحت گواهی در:
JOURNALS.MSRT.IR

چکیده

معمولاً کشورها حسب منافع خود نسبت به حمایت از گروه های مختلف اقدام می نمایند. جمهوری اسلامی ایران از بدو تأسیس حمایت تمام قد خود از حرکات ضد رژیم صهیونیستی را اعلام کرده است. این پژوهش به روش تحلیلی-توصیفی درصدد بررسی این حمایت می باشد. سؤال پژوهش اینکه ماهیت اقدام مذکور از حیث فقهی، حقوقی و سیاسی چیست؟ چنین نتیجه شد که از نظر فقهی لزوم حمایت از مظلومین مسلمان، از نظر حقوقی حمایت از حق دفاع مشروع و همچنین عملیات پیشگیرانه، و در عرصه سیاسی مقابله با گسترش اشغالگری صهیونیست ها، مبنای این حمایت محسوب می گردد. باتوجه به وجود خصومت بین جمهوری اسلامی ایران و صهیونیست ها، با اقدامات حمایتی می توان رژیم صهیونیستی را به مشکلات مرزی محدود نمود تا فکر تجاوز به دیگر کشورها به ذهن خطور ننماید. از طرف دیگر مرزهای مجازی کشورمان توسعه یافته که می تواند برای امنیت کشور مفید ارزیابی گردد. در نهایت این که باتوجه به اولویت امنیت و اثر کلان و قابل توجه آن بر دیگر پارامترها، ضرورت حقوقی و سیاسی چنین ایجاب کرده که ضمن حمایت از گروه های ضداسرائیلی، بخشی از منابع مالی را به این مهم اختصاص داد.

واژه های کلیدی:

مسئولیت حمایت، جمهوری اسلامی، فلسطین، حمایت از مظلومان، الگوی اسلامی - ایرانی.

۱. دانشجوی دکتری، حقوق بین الملل، واحد کرج، دانشگاه آزاد اسلامی، کرج، ایران

۲. استادیار، گروه حقوق بین الملل، واحد کرج، دانشگاه آزاد اسلامی، کرج، ایران (نویسنده مسئول). hastikoosha13631363@gmail.com

۳. استادیار، گروه حقوق بین الملل، واحد کرج، دانشگاه آزاد اسلامی، کرج، ایران

۱- مقدمه و بیان مسئله

دکترین مسئولیت حمایت که به تعریفی جدید از حاکمیت مسئولانه می پردازد بازتابی از حساسیت جامعه بین المللی نسبت به فجایع دلخراش بشری است که در دهه ۹۰ میلادی در سومالی، رواندا، بوسنی و کوزوو به اوج رسیده است (دقیق و لسانی، ۲۰۱۹: ۳۳۵). این اصل با سه بعد پیشگیری، واکنش و بازسازی، به عنوان راهکاری در پاسخ به ضعف و کاستی نظام بین المللی در رویارویی با نقص عمده حقوقی بنیادی بشری، در اواخر دهه ۹۰ میلادی، وارد ادبیات حقوقی شده است (اهاینه و اویزمانا، ۲۰۱۸: ۷۵).

قطعنامه ۱۹۷۳ شورای امنیت در ۲۰۱۱ درباره لیبی، نقطه اوج مفهوم مسئولیت حمایت قلمداد شده است و با توجه به تفسیر وسیعی که دولتهای شرکت کننده حامی واحد از قطعنامه ۱۹۷۳ در توسل به زور به عمل آوردند برزیل در جهت تفسیر مفهوم مسئولیت حمایت از حمایت مسئولانه سخن به میان می آورد (بیرجندی و همکاران، ۱۴۰۱: ۲۱).

بنابراین با توجه به مفاهیم یاد شده و با توجه به اینکه از مسئولیت حمایت به عنوان نسل سوم حقوق بشر یاد می شود، در قالب این دکترین در مواقعی چون وضعیت لیبی، افغانستان و سایر بحران های حقوق بشری که دولت و حاکمیت به مفهوم واقعی وجود نداشته باشد (هاد، ۲۰۲۰: ۸۰). یا توان برقراری امنیت برای شهروندان خود را ندارد، مصداق بند ۴ و ۷ ماده ۲ منشور ملل متحد نبوده و یک تکلیف جمعی و حمایتی محسوب می شود و بنابراین اصل مساعدت بر غیرنظامیان بر مخاصمات مسلحانه بین المللی از سوی جامعه بین المللی است و جامعه جهانی در قبال مردم افغانستان، مسئولیت حمایت و حمایت مسئولانه دارد (ایزدی و همکاران، ۱۴۰۱: ۱۰).

باتوجه به تعارض منافع کشورها از جهات مختلف، در صورت عدم حمایت قاطع از گروه ها یا دولت خاص، عملاً یکجانبه گرائی حاکم خواهد شد. از دیدگاه حقوق اساسی، دولت ها می بایست در جهت میل به سعادت ملت، تمام تلاش خود انجام دهند. این قاعده بسیار کلی بودن و تعیین مصادیق آن معمولاً در شوراهای عالی تعیین می گردد. از این رو مسئولیت حمایت ایجاد شده می تواند در قالب حقوق اساسی مورد بحث قرار گیرد (انصاری بارده و غفاری ساروی، ۱۴۰۱: ۵).

از دیدگاه حقوق بین الملل «مسئولیت حمایت» می بایست با هدف دفاع از مظلومین و حفاظت از اصول انسانی در کشورها باشد، به نحوی که کشورها دغدغه ایجاد عدالت را داشته باشند (فرلوا و همکاران، ۲۰۱۸: ۷۴). لذا دکترین مسئولیت حمایت در حقوق بین الملل ایجاد شد که با نوع دکترین سیاسی، دارای تعارضاتی می باشد (شیرزادی و همکاران، ۱۴۰۱: ۴).

جمهوری اسلامی ایران در طی حیات بیش از چهار دهه ای خود، حمایت های مختلفی انجام داده که عمدتاً مورد انتقاد غربی ها و برخی جناح ها در داخل بوده است (کادار و مونترسو، ۲۰۲۱: ۱۵). این حمایت ها که عمدتاً از ملل مسلمان بوده شامل حمایت از مردم مظلوم فلسطین و لبنان، مسلمانان بوسنی و هرزگوین، مردم عراق و ... بوده (کریم، ۲۰۲۰: ۱۴۰). که مخالفان جمهوری اسلامی ایران ضمن یادآوری هزینه های این حمایت، سعی در انگیزش افکار عمومی نسبت به آن را دارند (موسوی جشنی و همکاران، ۱۴۰۰: ۵).

ابتدا الگوی اسلامی حمایت، سپس الگوی ایرانی آن و در نهایت مسائل حقوقی مرتبط با آن بیان شده و ضمن تعمیم آن به قضیه فلسطین، الگوی اسلامی-ایرانی حمایت از مردم مظلوم فلسطین معرفی گردیده است.

ارتباط با الگوی پیشرفت اسلامی-ایرانی

باتوجه به ساختار خاص نظام سیاسی کشور، اتخاذ سیاست‌های کلان کشور، بر مبنای فقه اسلامی و اصول حقوق اساسی حاکم در کشورمان ممکن است. بنابراین سیاست‌های کلان کشور در چارچوب الگوی اسلامی-ایرانی قرار داشته و بر همین مبنای قابلیت تحلیل دارد. لذا می‌توان عنوان الگوی اسلامی-ایرانی را به این گونه سیاست‌ها اطلاق نمود که بر مبنای فقهی و حقوقی تجزیه و تحلیل می‌گردد. بنابراین با اهداف و چارچوب مجله الگوی پیشرفت اسلامی-ایرانی دارای ارتباط مستقیم می‌باشد.

۲- سوالات و اهداف

به تفکیک سوالات اصلی و فرعی ذکر گردیده است:

۲-۱ سوال اصلی

سؤال پژوهش اینکه ماهیت حمایت از گروه‌های ضد اسرائیلی به چه صورت است؟

۲-۲ سوالات فرعی

- مبنای فقهی مسئولیت حمایت جمهوری اسلامی از حرکت‌های ضد اسرائیلی چیست؟
- مبنای حقوقی مسئولیت حمایت جمهوری اسلامی از حرکت‌های ضد اسرائیلی چیست؟
- مبنای سیاسی مسئولیت حمایت جمهوری اسلامی از حرکت‌های ضد اسرائیلی چیست؟

۳- پیشینه پژوهش

در کتاب «مسئولیت حمایت، تحول حاکمیت در پرتو جنبش‌های حقوق بشری» به روند تکاملی حقوق بشر و زمینه‌های پیدایش نظریه مسئولیت حمایت از یک‌سو و فرآیند تحول حاکمیت در عرصه داخلی و بین‌المللی از سوی دیگر به صورت موازی مطالعه گردیده و چگونگی تأثیر و میزان همبستگی آن در مورد قضاوت قرار گرفته است برای اینکه عمق تأثیر مسئولیت حمایت بر حاکمیت دولت‌ها و ابعاد حقوقی آن به درستی نشان داده شود و سرنوشت حاکمیت دولت و امکان دگرگونی نظام بین‌المللی دولت محور با نگرش علمی ارزیابی شود، ضمن تبیین بنیان‌های نظری ماهیت و محتوای مسئولیت حمایت سازوکارهای اجرایی و چالش‌های اجتناب‌ناپذیر در پرتو ساختار کنونی بین‌المللی مورد بررسی قرار گرفته است.

در کتاب «بدعت مسئولیت حمایت در بحران سوریه از منظر حقوق بین‌الملل» با این توضیح که همواره در پی وقوع شورش‌ها و جنگ‌های داخلی بحث از مداخله نظامی برای پایان بخشیدن به بحران‌های مذکور در محافل علمی و قانون-گذاری بین‌المللی بوده است. کتاب حاضر به بیان مفهوم مداخله بشردوستانه و چگونگی روند تحول در آن، ظهور دکترین مسئولیت حمایت، شناخت تروریسم و بررسی ابعاد حقوقی چگونگی اعمال دکترین مسئولیت حمایت در بحران سوریه پرداخته است.

در کتاب «مسئولیت حمایت در بحران سوریه» نویسنده معتقد است دکترین مسئولیت حمایت زیر سایه تصمیمات سیاسی قدرت‌های بزرگ کارکرد اصلی خود را از دست داده است و بعضاً به‌کارگیری آن در برخی از موارد همچون لیبی می‌تواند دستاویز قدرت برای تعرض به حاکمیت کشور گردد.

بهمن بهری خیابوی در مقاله «ارزیابی اجرای دکترین مسئولیت حمایتی در بحران یمن» که در سال ۱۳۹۶ در فصلنامه پژوهش‌های حقوقی معاهده شماره ۲ چاپ گردیده است به ابعاد مسئولیت حمایت می‌پردازد و همچنین وقایع یمن را از نظر

مسئولیت حمایت تحلیل و در پایان امکان اجرای دکترین مسئولیت حمایت در مقابل با بحران ایجاد شده توسط ائتلاف منطقه‌ای به رهبری عربستان سعودی تحلیل می‌نماید.

در خصوص «مسئولیت حمایت» تاکنون تحقیقاتی صورت گرفته که به اهم آنان اشاره شد. باین حال الگو و دکترین این مسئولیت تاکنون مورد بحث قرار نگرفته است. تعمیم این الگو به مسئله فلسطین نیز وجه دیگر نوآوری پژوهش کنونی بوده که محقق در صدد شد که این مهم را از ابعاد مختلف مورد واکاوی قرار دهد. جمهوری اسلامی ایران سابقه چهار دهه حمایت قاطع از ملت فلسطین را داشته که در داخل و خارج انتقاداتی بدان وارد است. در این تحقیق به صورت بی طرفانه و ضمن معیار قرار دادن مبانی فقهی، حقوقی و سیاسی؛ ماهیت این مسئله مورد بررسی قرار گرفته است.

۴- ملاحظات مفهومی و نظری

مسئولیت در لغت به معنی موظف بودن به انجام امری (معین، ۱۳۹۶: ۴۵) یا تعهد و مؤاخذه (دهخدا، ۱۳۹۵: ۴۳) و سرپرستی (عمید، ۱۳۹۵: ۳۲) آمده است. حمایت نیز در لغت به معنای نگرهبانی (عمید، ۱۳۹۵: ۴۳۲)، اعانت (دهخدا، ۱۳۹۶: ۵۴) و پشتیبانی (معین، ۱۳۹۶: ۴۳) آمده است. بر همین مبنا، مسئولیت حمایت به معنای محافظت از فرد یا افرادی می‌باشد. به صورت عمومی، واژه مسئولیت جایگاه ویژه‌ای در حقوق دارد. در بعد حکومتی، وظیفه محافظت از شهروندان را حکومت برعهده داشته که بخش زیادی از مالیات‌های دریافتی از مردم، صرف تأمین هزینه‌های امنیت می‌گردد. برای یک حقوقدان این مسئله کاملاً قابل درک است که تکامل حقوقی در هر سطحی گواهی بر روابط نزدیک بین حقوق و اخلاق است و اخلاق در تکامل حقوق بین الملل نقش مهمی ایفا می‌کند. حوزه اخلاق بین المللی آنگاه گسترده تر می‌شود که اشخاص انسانی و در حقیقت انسانیت به عنوان نقطه مرکزی و هدف محوری مورد توجه قرار گیرد و در این صورت است که مفاهیمی همچون عدالت و حقوق بشر به طور ویژه تعقیب می‌شود (قربان نیا، ۱۳۸۲: ۸۹).

مسئولیت حمایت هنجاری در حال شکل گیری و با جوهره اخلاقی در عرصه حقوق و روابط بین الملل است که هدفش مقابله با نقض حقوق اساسی انسان‌ها در قلمرو یک کشور و به عبارتی دیگر، جلوگیری از ناکام ماندن تلاش‌ها برای حمایت از حقوق انسانی در برابر نقض گسترده و سیستماتیک است. مهم ترین نکته در مورد مسئولیت حمایت این است که چنانچه دولتی به عللی چون اختلاف‌های نژادی قومی و مذهبی در حفظ شهروندان ناتوان و یا مایل به انجام آن نباشد، مسئولیت به جامعه بین المللی منتقل می‌گردد (داداندیش، ۱۳۹۱: ۱۷۱). به رغم اینکه موضوع حمایت از شهروندان در دهه ۱۹۹۰ در دستور کار شورای امنیت قرار گرفت اقدامات مربوط به حمایت از شهروندان در این دهه با موفقیت چشمگیری همراه نبود با وجود این سازمان ملل متحد حفاظت از غیرنظامیان را به طور گسترده‌ای تعریف کرده است که از آن می‌توان سه نکته کلیدی را برداشت نمود: (آرش پور و جعفری، ۱۳۹۴: ۹۰).

اول اینکه مقوله حمایت مبتنی بر تفکری انسانی است؛ دوم اینکه این حمایت از تفکر نظامی سستی سرچشمه می‌گیرد و سوم اینکه از چنین حمایتی ارتباط موجود بین عملیات مدرن حفظ صلح سازمان ملل متحد و مداخله نظامی قابل درک است.

حفاظت از غیرنظامیان چارچوبی قانونی، انسانی و حقوق بشری را در طول درگیری‌های نظامی برای دیپلماسی سازمان ملل متحد به ارمغان آورده است. در نتیجه، از اولین سال‌های قرن بیست و یکم دکترین مسئولیت حمایت به عنوان هنجار حقوق بین الملل

و راه‌حلی در پاسخ به کاستی‌های نظام بین‌المللی و در رویارویی با نقض فاحش حقوق بنیادین بشر وارد ادبیات حقوقی شد (سپا، ۲۰۱۱: ۳۱).

مسئولیت حمایت به‌صورت ساده به معنای مسئولیت دولت و جامعه بین‌المللی در حمایت از جان بشریت در مقابل جنایات بین‌المللی می‌باشد (کازرونی، ۱۳۹۳: ۲۲). در بند ۲۰۳ گزارش هیئت عالی‌رتبه دبیر کل راجع به تهدیدات، چالش‌ها و تغییر می‌توان گفت مسئولیت حمایت، مسئولیت دولت است در حفظ جان مردم در برابر چهار جنایت یادشده و در صورت عدم تحقق آن از سوی دولت، از سوی جامعه بین‌المللی اقدامات غیرقهری مانند اعمال تحریم‌ها و یا قهری مانند مداخله نظامی صورت می‌گیرد و در نهایت جامعه بین‌المللی مسئولیت بازسازی آن جامعه آسیب‌دیده را دارد (آکامه، ۲۰۱۳: ۶۰).

در خصوص علل ایجاد وضع موجود، می‌بایست به نظر معروف مرحوم دکتر کاتوزیان اشاره داشت که در مقدمه علم حقوق می‌فرماید که هنوز قدرتی برتر از قدرت دولت‌ها ایجاد نشده که بتواند قواعد حقوق بین‌الملل را اجرائی نماید. در نتیجه حقوق بین‌الملل هیچ‌گاه ضمانتی نداشته و هر جا که منافع کشورها ایجاب نماید، از مخدوش نمودن اصول حقوق بین‌الملل دریغ نمی‌نمایند. از این رو وضعیت موجود در فلسطین زاده منافع صهیونیست‌ها بوده که منافع ابرقدرت‌هایی نظیر انگلستان و ایالات متحده آمریکا در تحقق رویای نامشروع آن‌ها بوده است. از این رو سازمان ملل و شورای امنیت که تحت سلطه کشورهای مذکور می‌باشند، هیچ‌گاه موضع سختی علیه اسرائیل اتخاذ نمود و لذا احقاق حقوق مردم فلسطین توسط سازمان‌های مدافع حقوق بین‌الملل تقریباً امری محال محسوب می‌گردد.

۴-۱ مبنای فقهی مسئولیت حمایت

حسب تفسیر موسع از آیات قرآنی، مسئولیت حمایت از ملل مظلوم مسلمان، بدون در نظر گرفتن مرزهای جغرافیایی، برای حکومت اسلامی متصور است. به اهم آیات مرتبط و تفاسیر آن پرداخته شده است.

«مردم، ملتی یگانه بودند، و خدا، پیامبران را مژده‌آور و هشداردهنده برانگیخت؛ و با آنان کتاب [خدا] را، که به‌سوی حق دعوت می‌کرد، فرو فرستاد؛ تا میان مردم، درباره آنچه در موردش اختلاف داشتند، داوری کند.» (بقره، ۲۱۳).

چنین تفسیر شده که این آیه به زمانی مربوط بوده که خداوند طلوت را پادشاه قوم بنی‌اسرائیل قرار داد و به دوران داوری پیامبران پایان داد. از این رو حاکمی که توسط خداوند تعیین شده، می‌بایست حق مظلوم را از ظالم بستاند، به‌نحوی که همواره به احقاق حقوق اطمینان حاصل شود. باتوجه به ذکر مصداق قوم بنی‌اسرائیل در قرآن کریم، می‌توان چنین تفسیر نمود که مسئولیت متصور شده جنبه بین‌المللی داشته و نه داخلی. از این رو بر حکومت اسلامی واجب است که در صحنه بین‌المللی، برای احقاق حق مظلوم تلاش نماید (کلینی، ۱۳۶۵: ۱۶۵). از این رو تامین امنیت برای تمامی مسلمانان جهان، وظیفه حومتی برشمرده شده که حاکم آن توسط خداوند برشمرده شده است.

در چائی دیگر بیان شده که

«قطعاً خداوند به اجرای عدالت و نیکی امر می‌کند.» (نحل / ۹۰)

برخی از مفسرین چنین بیان داشته که این آیه مفهومی عام داشته و به معنای تکلیف دفاع حق در برابر ظالم است. در عین حال باتوجه به ذکر کلمه «اجرا» مستقیماً حاکم اسلامی نشانه گرفته شده و نه مردم عادی. بنابراین حاکم اسلامی می‌بایست در سطح جهانی برای احقاق حقوق مظلومین تلاش نماید (فیض کاشانی، ۱۳۴۰: ۳۳۲). حاکمی که از طرف خداوند تعیین شده، می‌بایست

در اجرای عدالت مصر بوده و مسلمانان را تحت پوشش خود گیرد. لذا حمایت از امنیت مسلمانان نیز از وظایف حکومت اسلامی خواهد بود.

درجایی دیگر ذکر شده که؛ «همانا ما پیمبران خود را با ادله و معجزات فرستادیم و با ایشان کتاب و میزان عدل نازل کردیم تا مردم به راستی و عدالت گرایند، و آهن (و دیگر فلزات) را که در آن هم سختی (جنگ و کارزار) و هم منافع بسیار بر مردم است (نیز برای حفظ عدالت) آفریدیم، و تا معلوم شود که خدا و رسلش را با ایمان قلبی که یاری خواهد کرد؟ (هرچند) که خدا بسیار قوی و مقتدر (و از یاری خلق بی نیاز) است.» (حدید، ۲۵).

در تفسیر آیه شریفه آمده است که یک حکومت قدرتمند، می بایست قوای نظامی برای دفع حمله خارجی، و دفع زیان داخلی، را داشته، و مردم ملزم به همکاری با آن هستند. هدف اصلی حکومت مسلح، حمایت از مردم است. در اینجا مسئولیت حمایت برای حکومت تبیین شده است. مردم در سایه حکومت می بایست در امنیت بوده و فعالیت های روزمره خود را دنبال کنند. طبیعتاً در جامعه ای ناامن، انجام فعالیت های اقتصادی ممکن نیست. بحث در مورد حکومت اسلامی خارج از پژوهش کنونی است. اما تا اینجا چنین برداشت شده که به موجب آیات قرآنی، نیاز است که یک حکومت قدرتمند، از مردم حمایت کرده و لذا مسئولیت حمایت بر عهده حکومت خواهد بود (آقداودی جلفائی، ۱۳۹۱: ۷۵).

در موردی دیگر ذکر شده که؛ «آنان که به خدا ایمان آوردند و از وطن خود هجرت نمودند و در راه خدا با مال و جانشان کوشش و فداکاری کردند (یعنی مهاجرین مکه) و هم آنان که (به مهاجرین) منزل دادند و یاری کردند (یعنی انصار مدینه) آن ها دوستدار و مددکار یکدیگرند و آن هایی که ایمان آورده اند لیکن مهاجرت نکرده اند هرگز شما دوستدار و طرفدار آن ها نباشید تا وقتی که هجرت گزینند، ولی اگر از شما در کار دین و پیشرفت اسلام مدد خواستند؛ بر شماست که آن ها را یاری کنید مگر آنکه با قومی که با شما عهد و پیمان (مسالمت) بسته اند به خصومت برخیزند. و خدا به هر چه می کنید بیناست.» (انفال، ۷۲).

در تفسیر این آیه چنین بیان شده که حکومت اسلامی متولی امور مسلمین در سراسر جهان بوده و نه تنها در بلد خود. این نکته مهم از آن جهت است که مرزهای جغرافیایی نباید حکومت اسلامی را تفکیک نماید. از این رو حکومت اسلامی مسئولیت رسیدگی به امور مسلمین ولو در بلاد دیگر را دارد (طباطبایی، ۱۴۱۷: ۱۴۵). در جای دیگر از آیه مذکور به مهاجرت اشاره شده است. از این رو می توان چنین بیان داشت که با توجه به این که یکی از ظلم های بشریت، اخراج از منازل می باشد، حکومت اسلامی متولی حمایت از وضعیت مسلمانان است، به نحوی که آوارگی برای آن ها متصور نباشد.

در دیگر موارد بیان شده که «و ینصرک الله تصراً عزیزاً» (فتح، ۳). نصرت نهایی شامل مستضعفان می شود و قرآن با وعده های که می دهد، نقطه امیدی در دل تمام آن ها به وجود می آورد: «و ترید أن تمن علی الذین استضعفوا فی الأرض و تجعلهم أمه و تجعلهم الوارثین» (قصص، ۵). با تحقق این وعده الهی، تمام مستضعفان نجات می یابند و علاوه بر آن، حاکمان و وارثان الهی بر روی زمین خواهند بود.

حسب تفسیر آیات فوق می توان چنین بیان داشت که حکومت اسلامی که به نیابت از حضرت امام زمان (ع) اداره امور مسلمین را بر عهده دارد، می بایست رسالت های ایشان را به اهتمام خود انجام داده تا زمینه ظهور ایشان فراهم گردد. در آیات و روایات ذکر شده که یکی از رسال های مهم حضرت (عج) حمایت از مظلومان و مستضعفان، به نحوی است که امنیت به طور کامل در جامعه حکم فرا شده و هیچ کس خیال ظلم به دیگری را نداشته باشد. این مهم جهان شمول بوده و به مرزهای سیاسی محدود نمی باشد.

از این رو حکومت اسلامی وظیفه داشته که به نیابت از امام زمان (ع) در حد توان و با امکانات روز، مانع از گسترش ظلم شود. بنابراین می توان مسئولیت حمایت از ملل مستضعف و مشلوم مسلمانان همچون فلسطین را برای حکومت اسلامی برشمرد.

۴-۲ مبنای حقوقی مسئولیت حمایت

مسئولیت حمایت به صورت ساده به معنای مسئولیت دولت و جامعه بین المللی در حمایت از جان بشریت در مقابل جنایات بین المللی می باشد. در بند ۲۰۳ گزارش هیئت عالی رتبه دبیر کل راجع به تهدیدات، چالش ها و تغییر در سال ۲۰۰۴ میلادی تحت عنوان «یک جهان امن تر، مسئولیت مشترک ما» مسئولیت حمایت این چنین تعریف شده است: «مسئولیت حمایت به معنای آن است که شورای امنیت می تواند در صورت نسل کشی و دیگر کشتارهای وسیع، پاک سازی نژادی یا نقض فاحش حقوق بین الملل بشردوستانه و عدم تمایل و ناتوانی دولت های دارای حاکمیت در جلوگیری از آن ها، مداخله نظامی را به عنوان آخرین حربه تکلیف نماید.» در بند ۱۳۵ گزارش دبیر کل سازمان ملل متحد به مجمع عمومی در سال ۲۰۰۵ نیز با عنوان «به سوی توسعه، امنیت و حقوق بشر برای همه»، مسئولیت حمایت این چنین تعریف شده است: «مسئولیت حمایت به معنای مسئولیت تک تک کشورها در قبال حمایت و حفاظت از جان اتباع خود در برابر جنایات بین المللی فجیع می باشد.

جدا از واقعیات سیاسی موجود، اگر از دیدگاه حقوق بین الملل به قضیه نگریسته شود، اگر یک حکومت نتواند به وظیفه مذکور عمل نماید، آنگاه جامعه بین المللی حق مداخله باهدف حمایت از حقوق شهروندان را دارند. اما این مهم به دلایل بیان شده عملاً ممکن نیست. ممکن است دولت/دولت هایی حسب منافع خود در خصوص این وظیفه اعلام آمادگی نمایند. باین حال حسب قواعد حقوقی و مسئولیت پذیری دولت ها نیز می توان به این قضایا مداخله نمود که البته بسیار معدود خواهند بود (باربر، ۲۰۱۹: ۸۰).

در سند نهایی مجمع عمومی سازمان ملل متحد در سال ۲۰۰۵ میلادی تعریف مشابهی به مانند گزارش دبیر کل در سال ۲۰۰۵ به چشم می خورد. به هر صورت می توان گفت مسئولیت حمایت، مسئولیت دولت است در حفظ جان مردم در برابر چهار جنایت یاد شده و در صورت عدم تحقق آن از سوی دولت، از سوی جامعه بین المللی اقدامات غیر قهری مانند اعمال تحریم ها و یا قهری مانند مداخله نظامی صورت می گیرد و در نهایت جامعه بین المللی مسئولیت بازسازی آن جامعه آسیب دیده را دارد.

۴-۳ مسئولیت حمایت در رویه جمهوری اسلامی ایران

حکومت جمهوری اسلامی ایران بر پایه ولایت فقیه شکل گرفته که جزئی از احکام شرع اسلام می باشد. بر همین مبنا، جمهوری اسلامی ایران، مسئولیت خود را تنها به داخل مرزهای کشور محدود نکرد و نسبت به همه مسلمانان جهان از خود مسئولیت نشان داد. مسئولیت حمایت بخشی از دکتربین نظام اسلامی محسوب شده که در اینجا به تشریح آن پرداخته شده است.

۴-۳-۱ حمایت از ملت های مظلوم مسلمان

امام خمینی (ره) در بدو پیروزی انقلاب، پایه های جمهوری اسلامی را بر این اصل استوار نمود که می بایست از هر مظلوم مسلمان در سطح جهان دفاع نمود. نخستین اقدام در این خصوص ارسال نیرو به لبنان جهت مقابله با تجاوزگری رژیم صهیونیستی بود که با وجود درگیری کشور در جنگ ایران و عراق، به آن توجه شد. پس از آن توجه به سمت گروه های فلسطینی جلب شد. پس از تجاوز عربستان به یمن نیز تنها کشوری در جهان که به حمایت از مردم مظلوم یمن پرداخت، جمهوری اسلامی ایران بود. در جریان گسترش داعش در عراق و سوریه نیز جمهوری اسلامی ایران تنها کشوری بود که در کنار دولت های قانونی ایستاد. یکی از

فرماندهان حشد الشعبی بیان داشته بود که اگر جمهوری اسلامی ایران نژادپرست بوده و افکار افراطی شیعی را پرورش می داد چرا به گروهک های سنی مذهب فلسطینی کمک می نماید؟ لذا این مهم نشان از رویه کلی و به دوراز تعصب مسئولیت حمایت در جمهوری اسلامی ایران است. مبنای فقهی این مهم موجب شده که در دکترین ولایت فقیه به خوبی جای گرفته و سیاست های کنونی کشور بر پایه آن بنا گذاشته شود.

۴-۳-۲ نظریه مسئولیت حمایت و امنیت ملی

باتوجه به دشمنی دیرینه غرب با ایران و سابقه تحمیل جنگ هشت ساله به کشور، جمهوری اسلامی ایران با هدف مقابله با غافلگیری امنیتی، تصمیم به گسترش دامنه فعالیت نظامی خود نمود. این مهم جنبه بازدارندگی جمله به کشور را افزایش می دهد. گروه های ضداسرائیلی عملاً خطری برای موجودیت اسرائیل محسوب شده که حامی منافع ایالات متحده آمریکا در منطقه می باشد. عربستان نیز به صورت سستی پایگاه آمریکایی ها محسوب گردیده که تا سال گذشته با ایران دشمنی آشکار داشت. از این رو با هدف مقابله با خطرات احتمالی، نیاز بود که جمهوری اسلامی ایران به صورت غیررسمی پایگاهی در نزدیکی مرزهای این کشورها داشته باشد (زارعی، ۱۳۸۶: ۱۹۰). درعین حال برخی نیز از تهاجم نظامی، مداخله نظامی برای کمک به شورشیان و مخالفان داخلی، توطئه یا دسیسه برای نفوذ و تدارک کودتا، براندازی با حمایت از افراد و گروه های ناراضی علیه حکومت مستقر، عملیات پنهان سیاسی و تبلیغات خارجی علیه حکومت، به عنوان تهدیدهای خارجی علیه امنیت ملی نام برده و استفاده از جنگ چریکی، تهدیدهای اقتصادی، اجتماعی و درگیری های قومی را به عنوان تهدیدهای داخلی علیه امنیت ملی ذکر کرده اند (روشندل، ۱۳۸۸: ۱۳۸-۱۵۸). در نتیجه به نظر می رسد که تهدیدهای امنیت ملی به تهدیدهای سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، نظامی و محیط زیست قابل تقسیم است که جوهره همه آنها صیانت از کشور در قبال خطرات و تهدیدهای اساسی نسبت به سرزمین، جمعیت و نظام سیاسی است.

۴-۳-۳ مداخله بشردوستانه و مسئولیت حمایت

مخالفان ورود شورای امنیت در قضایای مربوط به مداخله بشردوستانه به بند هفتم از ماده دوم منشور تمسک می کنند که سازمان ملل را از دخالت در اموری که اساساً در صلاحیت داخلی دولت هاست منع می کند. حقوق بشر، دخالت داخلی امنیت ملل و مسایل جهانی است. تا زمانی که سازمان ملل پایه ها و اصول و حق و تو و بک قطبی دوقطبی بودنش اصلاح نشود توفیقی نخواهد داشت و بیشتر به محرومین حمله شده و مجاهدان به عنوان تروریست و ظالمان آزادی خواه معرفی می شوند.

اینان با تشکیل یک قیاس منطقی اجازه مداخله بشردوستانه را به شورا نمی دهند؛ چه آن که مقدمه دوم قیاس این است که حقوق بشر موضوعی صرفاً داخلی است و هر چند سازمان ملل نسبت به حقوق بشر تعهد دارد، ولی تعهدی است کلی که عبارت است از همکاری در جهت افزایش احترام به حقوق بشر صاحبان این نظریه، به مسئله حاکمیت دولت ها اهتمام خاص دارند و نگران نقض آن توسط قدرت های بزرگانند.

اگر مقصود دولت ها آن دسته از حکومت های دست نشانده و اتحادیه اروپا و مزد بگزان هست که متاسفانه هیچ امیدی به آنها نیست.

به اعتقاد اینان اصل حاکمیت و قاعده عدم جواز مداخله در امور داخلی دولت‌ها، در حقیقت سنگر دولت‌های ضعیف‌تر در برابر دولت‌های قدرتمندی است که مایل‌اند به بهانه‌های مختلف منافع سیاسی و اقتصادی خود را در کشورهای دیگر دنبال کنند (سرتیپی و فرزانه، ۱۳۹۴: ۸۰). بند ۷ ماده ۲ منشور سازمان ملل متحد اعلام داشته: «هیچ‌یک از مقررات مندرج در این منشور، ملل متحد را مجاز نمی‌دارد در اموری که اساساً در صلاحیت داخلی هر دولت است دخالت کند و اعضاء را نیز ملزم نمی‌کند که چنین اموری را براساس این منشور فیصله دهند؛ ولی این اصل نافی اعمال اقدامات قهری پیش‌بینی شده در فصل هفتم نیست.» قید صلاحیت داخلی دولت از اهمیت خاصی برخوردار بوده و ناظر بر اموری است که هر دولت در خصوص آن‌ها صلاحیت تام و تمام داشته و می‌تواند کاملاً با صلاح دید خود درباره آن‌ها تصمیم بگیرد. بدیهی است در مواردی که دولتی تعهدی بین‌المللی داشته باشد، باید آن تعهدات را در رویه خود لحاظ کند. در غیر این صورت، ممکن است مسئولیت بین‌المللی آن دولت مطرح شده و آثار و تبعات نقض تعهدات بین‌المللی بر آن تحمیل شود. به عبارت دیگر، حد صلاحیت داخلی دولت را باید با تعهدات بین‌المللی هر دولت تعیین کرد. البته باید بین انواع تعهدات بین‌المللی نیز تمایز قائل شد. آنچه در تعیین حد و دامنه اصل عدم مداخله اهمیت ویژه‌ای پیدا می‌کند، تعهداتی است که دولت‌ها براساس حقوق بین‌الملل عام و قواعد مربوط به نظم عمومی بین‌المللی بر عهده‌دارند. عده‌ای با مبنا قراردادن اصل منع توسل به‌زور و اصل عدم مداخله، مداخله بشردوستانه را موجه نمی‌دانند. براساس منشور تنها استثنا وارد بر اصل استفاده از زور را دفاع مشروع فردی و جمعی و سیستم امنیت دسته‌جمعی در چارچوب شورای امنیت سازمان ملل است می‌دانند (اوانس، ۲۰۰۹: ۷۰).

حضور جمهوری اسلامی ایران در کشور سوریه تنها به درخواست حکومت قانونی این کشور بوده که طی سالیان دراز با ایران دارای روابط حسنه می‌باشد. در واقع مداخله جمهوری اسلامی در این کشور کاملاً بشردوستانه تلقی شده و به هیچ‌عنوان ناقض حاکمیت ملی سوریه نبوده است. از آنجاکه حکومت سوریه در حمایت از غیرنظامیان ضعیف عمل کرد، جمهوری اسلامی با اجازه حاکمیت سوریه به آن‌ها کمک کرده و زحمات زیادی در این باره متحمل شد. صرف هزینه‌های فراوان از طرف کشورمان، ارسال غذا و مواد داروئی به صورت هوایی به مردم تحت محاصره، محافظت از مردم غیرنظامی در برابر حملات داعش، مشاوره به نظامیان سوریه در راستای محافظت از مردم و تلاش همه‌جانبه در راستای بازگرداندن وضعیت عادی به کشور سوریه؛ همگی در راستای منافع ملی این کشور بوده و با هیچ‌یک از مفاد حقوقی ناسازگاری ندارد (زمانی و زمانیان، ۱۳۹۵: ۴۳).

مفهوم مداخله بشردوستانه مفهوم چالش‌برانگیزی در حقوق بین‌الملل و قواعد مربوط به آن بوده است، به نظر می‌رسد این مفهوم در ابتدا با مفاهیمی مانند اصل عدم مداخله و عدم توسل به‌زور و هم‌چنین اصل حاکمیت دولت در تعارض باشد؛ اما مسئولیت حمایت مفهوم تقریباً تازه‌ای است که سعی در پیوند میان حاکمیت و مداخله بشردوستانه و رفع تعارضات بین این مفهوم و حاکمیت، عدم توسل به‌زور و عدم مداخله داشته است. این مفهوم از آنجاکه مورد پذیرش جامعه جهانی قرار گرفته است، می‌تواند پاسخ مناسبی در راستای حل تعارضات مذکور باشد.

در اجرای اصل یکصد و بیست و سوم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران «قانون الزام دولت به حمایت همه‌جانبه از مردم مظلوم فلسطین» که با عنوان طرح دوفوریتی به مجلس شورای اسلامی تقدیم گردیده بود با تصویب در جلسه علنی روز چهارشنبه مورخ ۱۳۸۷/۱۰/۱۱ و تأیید شورای محترم نگهبان مشتمل بر شش ماده به تصویب رسید.

به موجب ماده اول این قانون، دولت موظف است برای انتقال کمک‌های انسان‌دوستانه ملت ایران به ملت ستمدیده فلسطین به خصوص در اراضی اشغالی و سرزمین تحت محاصره غزه از تمام ظرفیتهای منطقه‌ای و بین‌المللی استفاده نماید و حمایت و دفاع از آرمان فلسطین و مردم مظلوم و مبارزان و آوارگان فلسطینی و مقاومت اسلامی فلسطین تا رسیدن به حقوق حقه خویش به‌هرنحو ممکن باید ادامه یابد.

اگر به اصل مفهوم حقوق بشر نگریسته شود، منابع حقوقی مهمی همچون اعلامیه حقوق بشر مصوب ۱۹۴۸ مبنای خوبی برای شناخت آن خواهد بود. اما قدرت هیا بزرگ و سازمان‌های بین‌المللی ضمن تفسیر موسع از آن، به گونه مضحک آمیز، حق را به ظالمین داده و مظلومین بی توجه مانده‌اند. سند این ادعا، عدم اجرای آرای دادگاه‌های بین‌المللی نظیر لاهه می باشد. استقلال این دادگاه‌ها در عین فقدان ضمانت اجرایی آرای آن به اثبات رسیده است.

حکومت برای اجرای چنین وظیفه‌ای، می‌بایست توان لازم را داشته باشد، و در صورت لزوم، با در نظر گرفتن مصالح کشور از دولتی دیگر کمک گیرد. در منابع حقوق بین‌الملل، ماده‌ای یافت نشده که اجرای مسئولیت حمایت را منوط به اجرا توسط خود حکومت کرده و عدم کمک خواهی از دیگران را ذکر کرده باشد (سیم بر و قربانی، ۱۳۹۱: ۵۴). از طرف دیگر منابع فقهی و حقوقی کشورمان، کمک کردن به ملت مسلمان را نه تنها منع نکرده، بلکه به‌موجب آنچه پیشتر بیان شد، توصیه نیز نموده‌اند. اما کمک گرفتن از ملت بیگانه می‌بایست با قاعده نفی فی سبیل در تعارض نباشد. به‌موجب این قاعده فقهی، نباید بیگانگان بر ملت اسلامی مسلط شوند. در واقع برای کمک گرفتن از ملت بیگانه، محدودیت‌هایی ایجاد شده که به‌موجب آن، شرایط امنیتی می‌بایست مدنظر قرار گیرد که به مقامات عالی امنیتی حکومت مرتبط است. اگر تحت شرایطی که حاکمیت بر امت اسلامی در اختیار حکومت باقی بماند، مشکلی در یاری جستن از کشوری دیگر وجود ندارد. بر همین مبنا، دولت سوریه که توانایی کافی در حمایت از غیرنظامیان را نداشت، از کشورمان ایران که خود نیز حکومتی اسلامی می‌باشد، یاری جست و مأموریت‌های مشاوره‌ای نظامی از طرف جمهوری اسلامی ایران به سوریه داده شد. این اقدامات برخلاف هیچ‌یک از مقررات فقهی، حقوقی و سیاسی نبوده، اما خلاف منافع ابرقدرت‌ها در این جنگ خانمان‌سور بوده که به همین جهت با آن مخالفت نمودند.

۴-۴ حمایت از حرکت ضد اسرائیلی

اگر دیدگاه‌های سیاسی کنار گذاشته شود؛ از حیث انسانی تشکیل اسرائیل به آوارگی جمع زیادی از فلسطینیان منتهی شد. جنگ لبنان از جهت حضور گروه‌های مقاومت در خاک این کشور ۱۵ سال به طول انجامید. اردن نیز از جهت حضور تعداد زیادی از آوارگان فلسطینی دوران درگیری‌های خونین با گروه‌های مقاومت را طی نمود. بنابراین تشکیل اسرائیل جمعیت زیادی در سراسر جهان را با مشکل مواجه نمود. یهودیان صهیونیست اعتقاد دارند که به‌موجب نص صریح تورات این سرزمین به آن‌ها وعده داده شده است. اما عدم حضور طولانی‌مدت این قوم، این حق را از آنان سلب کرده و نمی‌توان توجیهی برای بیرون راندن اعراب از سرزمینشان باشد. از طرف دیگر یهودیان مقیم در خارج از سرزمین‌های اشغالی معتقدند که با تشکیل اسرائیل زندگی آنان شدیداً تحت تأثیر قرار گرفت. در محل زندگی خود می‌بایست پاسخگوی جنایات اسرائیل باشند و در زمان مهاجرت نیز با سختی‌های فراوانی مواجه خواهند شد. جملگی این موارد نشان داده که تشکیل کشوری به نام اسرائیل نمی‌تواند دارای توجیه باشد. از این‌رو جمهوری اسلامی ایران سیاست مناسبی در این خصوص در پیش گرفته که نابودی اسرائیل می‌باشد.

اما از دیدگاه حقوق بین‌الملل می‌توان به این ادعا ایراد وارد نمود. با فرض مشروعیت اسرائیل، به‌موجب قطعنامه ۱۸۱ سازمان ملل مبنی بر تقسیم فلسطین، اسرائیل از سال ۱۹۴۸ میلادی به حقوق فلسطینیان متجاوز شده و این جنگ تاکنون ادامه دارد. گروه‌های فلسطینی با توجه به اشغال سرزمینشان توسط صهیونیست‌ها مبارزه را حق خود می‌دانند. در تفسیر حقوقی این گروه‌ها، حتی اگر به قطعنامه ۱۸۱ مجمع عمومی سازمان ملل نگاه شود، اسرائیل از نظر حقوقی؛ حق تشکیل کشور در نیمی از فلسطین را داشت و تسلط بر قدس نیز غیرقانونی است (اهاینه و اویزمانا، ۲۰۱۸: ۷۵). البته به طرح مذکور نیز انتقاداتی وارد است و اگر همین مسئله مدنظر قرار گیرد، باز هم اسرائیل از مسئولیت‌های حقوقی خود عدول کرده است. از آنجاکه سازمان ملل در طی هشت دهه هیچ اقدام عملی جهت احقاق حقوق ملت فلسطین انجام نداده و کشورهای عربی و اسلامی نیز رفته‌رفته آرمان فلسطین را به فراموشی سپرده‌اند، حماس و جهاد اسلامی براساس اصل دفاع مشروع مندرج در ماده ۵۱ منشور ملل متحد، دفاع در برابر تجاوزگری را حق خود می‌دانند (فرولوا و همکاران، ۲۰۱۸: ۷۴). این ادعای فلسطینیان از دیدگاه بسیاری از حقوق‌دانان بین‌المللی مورد تأیید قرار گرفته و در جریان چند شکایت حقوقی علیه اسرائیل در دادگاه لاهه هلند، رأی صادره به نفع فلسطینیان بود. در واقع ادعای فلسطینیان بر پایه حقوق بشر غربی که دفاع مشروع را حق ملتی می‌داند که به اشغال درآمده‌اند، سازگار است.

انتقادهای فراوانی به بودجه صرف شده در این خصوص وجود دارد. اولاً که گروه‌های مقاومت تنها منبع درآمدی خود را ایران ندیده و با سرمایه‌گذاری در بخش‌های مختلف جهان، درآمدهایی را حاصل می‌نمایند. در ثانی مطابق آمارهای ارائه‌شده که مورد تأیید نمایندگان ملت می‌باشد، مجموع تمامی این سرمایه‌گذاری‌ها هیچ‌گاه از یک میلیارد دلار در سال فراتر نرفته و در مقایسه با بودجه حدوداً ۱۰۰ میلیارد دلاری کشور، این رقم بسیار ناچیز است. بنابراین نمی‌توان به این بخش اعتراضی وارد نمود. اکنون این سوال مطرح است که ماهیت مسئولیت حمایت از دیدگاه حقوقی به چه صورت بوده و در خصوص قضیه فلسطین، اقدام جمهوری اسلامی ایران صحیح می‌باشد یا خیر؟

۵- روش پژوهش

روش تحقیق مطابق با عرف موجود در تحقیقات رشته حقوق، از نوع تحلیلی-توصیفی بوده و جمع‌آوری اطلاعات به صورت میدانی از منابع علمی معتبر و سپس تحلیل آنها بوده که نیاز به فیش برداری می‌باشد. تحلیل کمی در این تحقیق هیچ نقشی نداشته است.

۶- یافته‌ها

چنانچه اشاره شد، مخالفان، جمهوری اسلامی را به دخالت در کشورهای اسلامی متهم می‌کنند. این مهم با چند مثال قابل‌نقض است.

جمهوری اسلامی ایران با وجود سنی مذهب بودن فلسطینیان، همواره حامی آنان بوده و می‌باشد. این مسئله موجب رد شائبه در خصوص توسعه اسلام تشیع بوده است.

در جنگ داخلی سوریه، غیرنظامیان زیادی تحت ظلم و ستم قرار گرفته و بسیاری از آنان کشته شدند. حضور چندجانبه در این جبهه، قضاوت در مورد مسائل حقوقی این حوزه را دشوار می‌کند. اما در این بین حضور داعش به‌عنوان یک گروه تروریستی، غیرقابل‌انکار است. این گروه به‌ظاهر اسلامی بدترین جنایت‌های تاریخ را مرتکب شده و تحت هیچ منبع حقوقی نمی‌توان از آنها حمایت نمود و تنها براساس منافع برخی کشورها، از آنها حمایت‌شده است (جوکار، ۱۳۹۲: ۶۵).

باتوجه به کثرت گروه های جنگ طلب در کشورهای اسلامی، غربی ها سعی در مخدوش کردن چهره اسلام به این وسیله رادارند. ایشان چنین القاء داشته که مسلمانان ذاتاً جنگ طلب می باشند. در دکتترین جمهوری اسلامی ایران مقابله با خدشه دار شدن چهره اسلام وجود دارد. از این رو این اقدام می تواند به صورت فرهنگی پاسخ داده شود. در صورت توجیه اقدامات گروه های مذکور، می توان به ادعای مذکور پاسخی قطعی داد. باتوجه به این که کشورهای اسلامی همواره مورد طمع غربی ها قرار گرفته اند، نیاز است که قوه رزمی به هر طریق تقویت شده تا موجب تسلط غیر مسلمانان بر مسلمانان نشود و این مهم مستلزم حمایت قاطع از ابعاد مختلف دارد.

اما در مقابل گروه های دیگر همچون ارتش آزاد سوریه، اقدامی آنجا نداد و تاکنون سندی مبنی بر تقابل مستقیم نظامی بین جمهوری اسلامی ایران و دیگر گروه های درگیر جنگ منتشر نشده است، اما مأموریت مستشاری جمهوری اسلامی ایران توسط مقامات کشورمان به تأیید رسیده است. لذا اقدام کشورمان در سوریه کاملاً صحیح و پسندیده می باشد.

بر این اساس می توان چنین بیان داشت که اصول الگوی حمایت جمهوری اسلامی ایران که دارای ماهیت اسلامی-ایرانی می باشد به قرار ذیل است:

- ۱- توصیه اکید قرآن کریم در حمایت از مظلومان، صرف نظر از منافع سیاسی می بایست سرلوحه سیاست حمایت قرار گیرد.
- ۲- هر چند که گسترش جهان اسلام در سیاست های جمهوری اسلامی ایران جای دارد، اما این مهم نباید با اصل نخست مذکور در تناقض باشد.
- ۳- اصل ۱۵۲ ق.ا.ا به خوبی دغدغه های اسلامی بودن سیاست خارجی را بیان کرده است.
- ۴- امنیت ملی کشور دغدغه مهم جمهوری اسلامی ایران بوده که در جریان تمامی سیاست های متاخذ می بایست مدنظر قرار گیرد. مسئولیت حمایت نیز با این هدف قابل انجام است.
- ۵- برخلاف الگوی غربی، الگوی اسلامی-ایرانی مسئولیت حمایت جنبه سیاسی کمرنگی دارد.

۷- نتیجه گیری و پیشنهادها

نتیجه نهایی این که بر مبنای فقهی، توصیه های قرآن کریم به مسئولیت حمایت از مسلمانان مظلوم در سراسر جهان بوده که اکنون این مسئولیت بر دوش ولایت فقیه گذارده شده است. از دیدگاه حقوقی نیز جمهوری اسلامی مسئول مقابله با سلطه بیگانگان و کمک به مظلومین جهان به خصوص مردم فلسطین بوده که طی منبع حقوقی جداگانه به تصویب رسیده است. از دیدگاه سیاسی نیز این مهم از نظر گسترش فعالیت های نظامی ایران و امکان ضربه به دشمنان در صورت لزوم و به تبع آن ایجاد قدرت بازدارندگی، ضرورت دارد. بنابراین جمهوری اسلامی ایران مسئولیت حمایت از مردم مظلوم فلسطین را دارد.

منابع

الف) منابع فارسی

۱. انصاری بارده، رضا؛ غفاری ساروی، مصطفی (۱۴۰۱) پویایی‌شناسی الگوی حکمرانی در جمهوری اسلامی ایران؛ توصیف و توصیه‌های سیاستی بر مبنای خوانشی از دیدگاه‌های آیت‌الله خامنه‌ای، فصلنامه علمی مطالعات الگوی پیشرفت اسلامی ایرانی.
۲. ایزدی، غلامحسین؛ تقی زاده انصاری، مصطفی؛ ملاکریمی، امید (۱۴۰۱) بررسی ماهیت و آثار الگوی سلب تابعیت جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه علمی مطالعات الگوی پیشرفت اسلامی ایرانی.
۳. آرش پور، علیرضا؛ جعفری، سیدهمینزه (۱۳۹۴) نقش مسئولیت حمایت در تضمین امنیت انسانی. مطالعات راهبردی، ۱۸ (۲) (مسلسل ۶۸) ۸۵-۱۰۲.
۴. آقاداتی جلفائی، مسیح (۱۳۹۱) نقش دکترین مسئولیت حمایت در توسعه و تحول حقوق بین‌الملل بشردوستانه، پایان‌نامه جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد قم.
۵. بهری خیابوی، بهمن (۱۳۹۷) ارزیابی اجرای دکترین مسئولیت حمایتی در بحران یمن. تحقیقات حقوقی معاهده ۲ (بهار) ۱۳-۴۶.
۶. بیرجندی، علیرضا؛ رضائی زاده، محمدجواد (۱۴۰۱) بررسی الگوی هیئت عالی نظارت بر سیاست‌های کلی جمهوری اسلامی ایران و قیاس آن با الگوی چینی، فصلنامه علمی مطالعات الگوی پیشرفت اسلامی ایرانی.
۷. پوراسد، محمدامین (۱۳۹۵) بدعت مسئولیت حمایت در بحران سوریه از منظر حقوق بین‌الملل، تهران، جنگل، ج ۱، چ ۱.
۸. جوکار، محمدصادق (۱۳۹۲) تحولات سوریه و سناریوهای احتمالی، تهران، مرکز بین‌المللی مطالعات صلح.
۹. داداندیش، پروین (۱۳۹۱) تحولات لیبی و دکترین مسئولیت حمایت، فصلنامه راهبرد ۲۱ (۶۲) ۱۶۹-۱۹۲.
۱۰. روزبهای، مهرناز (۱۳۹۹) مسئولیت حمایت در بحران سوریه، تهران، ماهواره، ج ۱، چ ۱.
۱۱. روشندل، جلیل (۱۳۸۸) امنیت ملی و نظام بین‌الملل، تهران، کتاب سرای عدالت.
۱۲. زارعی، بهادر (۱۳۸۶) نگرشی بر سیاست خارجی ایران در ژئوپلیتیک منطقه خزر و آسیای جنوبی، انتشارات تهران دادگستر.
۱۳. زمانی، سید قاسم؛ زمانیان، سورنا (۱۳۹۵) جایگاه دکترین مسئولیت حمایت در بحران سوریه، مطالعات حقوق عمومی ۴۶ (۳).
۱۴. سرتیبی، حسین؛ فرزانه، یوسف (۱۳۹۴) بررسی جایگاه نظریه مسئولیت حمایت در نظام حقوقی اسلام با تأکید بر امنیت ملی کشور؛ دوفصلنامه بین‌المللی حقوق بشر ۱۰ (۱) ۷۱-۸۸.
۱۵. سیم‌بر، رضا؛ قربانی، وحید (۱۳۹۱) کاربست دکترین مسئولیت حمایت در بحران لیبی؛ پژوهش‌نامه حقوق کیفری، شماره ۵.
۱۶. شیرزادی، رضا؛ پورقربان، محمد؛ نورمحمدی، جواد (۱۴۰۱) بررسی مقایسه‌ای شاخص توسعه انسانی در ج.ا.ایران و مالزی (۲۰۲۰)، فصلنامه علمی مطالعات الگوی پیشرفت اسلامی ایرانی ۱۰ (۴).
۱۷. طباطبایی، محمد حسین (۱۴۱۷ ه.ق) المیزان فی تفسیر القرآن، بیروت، مؤسسه علمی مطبوعات، جلد اول، چاپ دوم.
۱۸. عسگری، یدالله (۱۳۹۶) مسئولیت حمایت: تحول حاکمیت در پرتو جنبش‌های حقوق بشری، تهران، میزان، ج ۱، چ ۱.
۱۹. فرهنگ لغت دهخدا (۱۳۹۶) فرهنگ لغت، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی، تهران، چاپ چهارم.
۲۰. فرهنگ لغت عمید (۱۳۹۵) فرهنگ لغت، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی، تهران، چاپ پنجم.
۲۱. فرهنگ لغت معین (۱۳۹۶) فرهنگ لغت، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی، تهران، چاپ اول.
۲۲. فیض کاشانی، محسن (۱۳۴۰) المحججه البيضاء فی تهذیب الاحیاء، تهران، مکتبه الصدوق، جلد اول، چاپ اول.
۲۳. قربان‌نیا، ناصر (۱۳۸۲) مداخله بشردوستانه از منظر اخلاق، مجله نامه مفید، شماره ۳۷، ۱۳۸۲.
۲۴. کازرونی، سید مصطفی (۱۳۹۳) مسئولیت حمایت در حقوق بین‌الملل، انتشارات نگاه بینه، چاپ اول.
۲۵. کلینی، محمد بن یعقوب (۱۳۶۵ ه.ق) الکافی، تهران، دارالکتب الاسلامیه، تک جلدی، چاپ چهارم.

۲۶. موسوی جشنی، سید صدرالدین؛ نوری، راضیه؛ علی بخشی، عباس (۱۴۰۰) شاخص های سبک زندگی اجتماعی از دیدگاه حضرت آیت الله خامنه ای (مدظله العالی)، فصلنامه علمی مطالعات الگوی پیشرفت اسلامی ایرانی.

ب) منابع لاتین

۱. Akane, G. (۲۰۱۳). Chemical weapons use in Syria: Implications for International Law Available at SSRN ۲۳۱۷۸۰۹.
۲. Barber, R. (۲۰۱۹). Uni ti ng for peace not aggressi on: respondi ng to chemi cal weapons i n Syri a wi thout breaki ng the law Journal of confl i ct and securi ty law ۲۴(۱), ۷۱-۱۱۰.
۳. Daghi gh .M.&Lesani .S. H (۲۰۱۹). Internati onal Humani tari an law Approach to the Armed Retali ati ons agai nst the Envi ronment. Journal of Law Research .۲۲(۸۷) .۳۲۹-۳۵۵.
۴. Ehi ane .S. O. &Uwi zeyi mana .D. D. (۲۰۱۸). Chal l enge s i n combati ng the prol i ferati on of smal l arms and l i ght weapons (SALWi n Ni geri a: a human securi ty perspect i ve. Journal of Afri can Forei gn Affai rs .۵(۳) .۶۵.
۵. Ehi ane .S. O. &Uwi zeyi mana .D. D. (۲۰۱۸). Chal l enge s i n combati ng the prol i ferati on of smal l arms and l i ght weapons (SALWi n Ni geri a: a human securi ty perspect i ve. Journal of Afri can Forei gn Affai rs .۵(۳) .۶۵.
۶. Evans, G. (۲۰۰۹). The responsi bi l i ty to protect: endi ng mass atroci ty cri nes once and for all .Brooki ngs Insti tuti on Press.
۷. Frol ova .E. E. .Pol yakova .T. A .Dudi n .M N .Rusakova .E. P. & Kucherenko .P. A (۲۰۱۸). Informati on securi ty of Russia i n the di gital economy: the economi c and legal aspect s. J .Advanced Res .L. &Econ. ۹ ۸۹.
۸. Frol ova .E. E. .Pol yakova .T. A .Dudi n .M N .Rusakova .E. P. & Kucherenko .P. A (۲۰۱۸). Informati on securi ty of Russia i n the di gital economy: the economi c and legal aspect s. J .Advanced Res .L. &Econ. ۹ ۸۹.
۹. Head .N (۲۰۲۰). A “pedagogy of di scomfort”? Experi ential l earni ng and confl i ct anal ysi s i n Israel -Pal esti ne. Internati onal Studi es Perspect i ves .۲۱(۱) .۷۸-۹۶.
۱۰. Kaddar .M.&Monterescu .D. (۲۰۲۱). Danci ng wi th tears i n our eyes: pol i ti cal hi psters . al ternati ve cul ture and bi nati onal urbani sm i n Israel /Pal esti ne. Ethni c and Raci al Studi es .۱-۲۱.
۱۱. Krei tem.H M(۲۰۲۰). Weaponi zati on of Access .Communi cati on Inequal i ti es as a Form of Control : Case of Israel /Pal esti ne. In Di gital Inequal i ti es i n the Gl obal South (pp. ۱۳۷-۱۵۷). Pal grave Macmi ll an .Cham

The Islamic-Iranian model is the responsibility of supporting the Islamic Republic of Iran

Abstract

Usually, countries support different groups according to their interests. Since its establishment, the Islamic Republic of Iran has declared its full support for anti-Zionist movements. This research tries to investigate this support by analytical-descriptive method. The research question is what is the nature of the mentioned action in terms of jurisprudence, legal and political? It was concluded that from the point of view of jurisprudence, the need to support the oppressed Muslims, from the legal point of view, to support the right of legitimate defense as well as preventive operations, and in the political arena, to counter the expansion of the Zionist occupation, is considered the basis of this support. Considering the existence of enmity between the Islamic Republic of Iran and the Zionists, with protective measures, the Zionist regime can be limited to border problems so that the thought of aggression against other countries does not come to mind. On the other hand, the virtual borders of our country have been developed, which can be considered useful for the country's security. Finally, due to the priority of security and its large and significant effect on other parameters, the legal and political necessity demanded that, while supporting the anti-Israeli groups, a part of the financial resources was allocated to this matter.

Keywords:

Responsibility for support, Islamic Republic of Iran, Support for the oppressed, Islamic-Iranian model.